

Strategia encunter neofitas

Strategia co tractar neofitas invasivas ella vischnaunca dad Ilanz/Glion

Impressum:

Emprema versiun, stadi dils 24 da matg 2022

Approbada dalla direcziun communal dad Ilanz/Glion ils 30 da matg 2022

Auturs:

Remo Alig, persuna da contact communal per neofitas invasivas dad Ilanz/Glion

Marco Casanova, menader menaschis communal dad Ilanz/Glion

Frontispezi: balsamina cun glondas ella Val Bletscha a Glion

Cuntegn

1. Introducziun	4
1.1 Daco drova ei ina strategia co tractar neofitas?	4
1.2 La structura dalla strategia	5
1.3 La limitaziun dalla strategia	5
2. Las finamiras	5
3. La definiziun	6
4. Las basas legalas	6
4.1 La cumpetenzza	6
5. Las finamiras strategicas	6
5.1 Sclarir e sensibilisar las habitontas ed ils habitonts dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion	6
5.2 Cumbatter a moda preventiva	7
5.3 Reglar las cumpetenzas	7
5.4 Proteger la populaziun	7
5.5 Proteger la flora e fauna	7
5.6 Mantener ina gronda biodiversitad	7
5.7 Reglar las resursas che vegnan impundidas	7
6. Ils acturs	8
7. La survesta dalla situaziun	8
8. Las mesiras preventivas	8
9. Il cumbat	8
9.1 Il cumbat territorial	9
9.2 Il cumbat specific da certas specias	9
9.3 La priorisaziun	11
10. Las resursas	11
11. La controlla dil success	11
12. Il plan d'acziun	11
La basa dallas datas	11

1. Introducziun

1.1 Daco drova ei ina strategia co tractar neofitas?

Cun suttascriber la Convenziun davart la biodiversitad (Rio 1992) ei la Svizra s'obligada – enteifer la communitad da stadis internaziunala – da prevegnir a specias che valan sco invasivas e sche necessari da cumbatter ellas.

L'Ordinaziun dils 10 da settember 2008 davart l'utilisaziun d'organismes egl ambient (Ordinaziun davart la libra emissiu egl ambient, OLEAmb; CS 814.911) revedida totalmein ed entrada en vigur igl 1. d'october 2008 prescriba als cantuns denter auter d'organisar e da coordinar il cumbat encunter las plontas exoticas invasivas. Cun il conclus dalla Regenza dils 31 da matg 2011 (nr. prot. 514) ei igl Uffeci per la natira ed igl ambient dil Grischun (UNA) vegnius confirmaus sco post d'execuziun per l'OLEAmb. L'UNA ha la finamira da sustener las vischnauncas d'exequir l'OLEAmb cun agid da recumandaziuns e muossavias / fegls d'informaziun.

Las personas da contact communalas per neofitas invasivas segireschan la circulaziun d'informaziuns ellas vischnauncas. Ellas ein responsablas per controllar el rom dalla procedura per la permissiun da construcziun communalas sch'ei dat neofitas sin parcelas da baghegiar, controllar e coordinar il cumbat encunter las neofitas en vischnaunca, cussegiar e gidar en connex cun damondas dalla populaziun, etc.

Ella vischnaunca dad Ilanz/Glion ed ell'entira Svizra vegnan ins pli e pli conscients dil problem dalla derasaziun nungiavischada da plontas exoticas invasivas, aschimumnadas neofitas invasivas.

La vischnaunca dad Ilanz/Glion posseda ina gronda varietad da specias e da spazis da viver ed ha aschia ina gronda responsabladad per mantener la biodiversitad.

Mo questa varietad ei periclitada.

Ina dallas raschuns principalas ei la derasaziun massiva da specias exoticas invasivas. Per proteger la flora e fauna indigena ed ils spazis da viver dallas influenzas negativas dallas neofitas drova ei in process coordinau, mesiras effectivas ed ina clara definiziun dallas prioritads. Las resursas persunalas e finanzialas ein limitadas e ston perquei exnum vegnir impundidas a moda efficienta e rendeivla. Las experientschas fatgas tochen ussa muossan ch'in cumbat consequent e coordinau encunter las neofitas invasivas porta fretg cun il temps. Quella strategia encunter neofitas survecha sco directiva per contonscher las finamiras definidas. La realisaziun dallas mesiras drova bia lavur a maun. Igl ei necessari ed impurtont da reagir. Dall'importaziun e derasaziun buca controllada da neofitas invasivas s'empo il carstgaun, consequentamein para ei gest da s'engaschar per remediar ils sbagls commess. Cun cumbatter las neofitas protegin nus las biocenosas indigenas da plontas ed animals e contribuin aschia alla biodiversitad. La strategia duei mussar la problematica sco era las prioritads da cumbat tenor specias e territoris. Plinavon duei ella presentar las resursas finanzialas ch'ei necessari per contonscher las finamiras. La strategia serestrenscha allas surfatschas ch'ei en possess dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion. Sche pusseivel vegnan possessuras e possessurs da terren privats fatgs attents ad ina derasaziun.

1.2 La structura dalla strategia

Quella strategia sebas sin treis principis d'adattaziun che corrispundan alla savida actuala:

1. relevar: registraziun dil problem → svilup → controlla dil success
2. informar: lavur publica → collaboraziun → coordinaziun
3. cumbatter: frenar → reducir → eliminar

Plinavon vegnan las neofitas invasivas partidas en treis gruppas da cumbat. La classificaziun vegn fatga tenor la prigusadad e la spertadad da derasaziun.

1. eliminar
2. reducir
3. tolerar

La vischnaunca differenziescha treis scalems da prioritad.

1. surfatschas d'inventaris da biotop
2. ulteriurs spazis da cumbat
3. spazis da toleranza

1.3 La limitaziun dalla strategia

El senn digl adempliment dall'incumbensa serestrenscha la strategia allas surfatschas ch'ei en possess dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion. Sche pusseivel vegnan possessuras e possessurs da terren privats fatgs attents ad ina derasaziun da neofitas ed informai davart la problematica.

2. Las finamiras

La vischnaunca dad Ilanz/Glion ha ina strategia formulada claramain e sa tgei resursas ch'ella sa impunder da tgei temps (plan da mesiras). Ella examinescha mintg'onn las prioritads che sebasan sin ina survesta fundada dalla situaziun cumplexiva actuala arisguard las neofitas en vischnaunca. La procedura ei transparenta e suandabla ton per la suprastanza communal sco era per la populaziun. L'Uffeci per la natira ed igl ambient (UNA) sustegn la vischnaunca cun cusseglar al liug ni cun metter a disposiziun informaziuns e documents (recumandaziuns, fegls d'informaziun, formulars). Ei va buca mo per transferir savida, mobein era per trer a nez experientschas e per survegnir pareris e critica. Las differentas gruppas d'interess pretendan e spetgan buc adina il medem dil management da neofitas, ferton ch'ils instruments e las basas restan savens tuttina e portan ils resultats giavischai savens gia suenter pintgas adattaziuns. La decimaziun e/ni controlla persistente e dureivla dils effectivs problematicas ed ina sensibilisaziun cuntinuonta dall'entira populaziun ei garantidas. L'administraziun (partiziun menaschis comunals) survegn in'introducziun ellas metodas dil cumbat mecanic, vegn scolada co tractar correctamein material vegetal da multiplicaziun ed intimada da parter quella savida era cun la populaziun participada e/ni interessada.

3. La definiziun

Neofitas invasivas ein specias exoticas ch'ei vegnidas importadas suenter igl onn 1500 en consequenza dallas activitads dil carstgaun e che s'etableschan en sistems ecologics naturalis ni en habitadis e che han caschunau leu midadas che pericliteschan las biocenosas indigenas. Specias invasivas sederasan a moda efficienta e caschunan donns els secturs dalla biodiversitad, dalla sanadad e/ni dall'economia.

En Svizra dat ei duas gliestas per definir neofitas invasivas.

La **«glista nera»** dat ina survesta dallas neofitas invasivas en Svizra che caschunan donns els secturs dalla biodiversitad, dalla sanadad ni dall'economia. La derasaziun da quellas specias sto vegnir impedida.

Sin la **«gliesta d'observaziun»** figureschan las neofitas invasivas en Svizra che han il potenzial da caschunar donns. Lur derasaziun sto vegnir surveglada.

4. Las basas legalas

Il document principal en connex cun il tractament da specias invasivas ei l'Ordinaziun davart la libra emissiuon egl ambient ([OLEAmb 814.911](#)). Denter auter fixescha quella che organissemis exoticis astgan buca semultiplicar e sederasar nuncontrolladamein egl ambient (art. 15). Plinavon scamonda l'annexa 2 dall'OLEAmb il contact direct cun ils organissemis exoticis, cun excepziun da mesiras che surveschan a cumbatter els.

En pli vala l'obligaziun da diligenza per mintgin ch'ei en contact cun tut las autras specias, aschia che vegn periclitada ni la sanadad da carstgauns ed animals ni la diversitad biologica e siu diever persistent (art.6).

Per ils posts da vendita (p.ex. il commerci specialisau) vala l'obligaziun d'informaziun, quei vul dir ch'els ston informar la clientella davart il tractament correct digl organissem (art. 5).

[Link;Neop_Rechtliche_Grundlagen_v2021_10.pdf](#) ([infoflora.ch](#))

4.1 La cumpetenzza

Tenor l'Ordinaziun davart la libra emissiuon egl ambient ei en emprema lingia la proprietaria resp. il proprietari dil terren responsabels per il cumbat encunter las neofitas.

La vischnaunca dad Illanz/Glion cumbatta las neofitas sin surfatschas communalas publicas tenor il concept per il cumbat encunter las neofitas invasivas. Igl actur principal el cumbat encunter las neofitas ei il menaschi forestal ch'ei era responsabels per la registraziun ed il controlling.

5. Las finamiras strategicas

5.1 Sclarir e sensibilisar las habitontas ed ils habitonts dalla vischnaunca dad Illanz/Glion

La populaziun vegn fatga attenta alla problematica. Aschia duei vegnir augmentada la motivaziun individuala dalla publicitad per il cumbat.

5.2 Cumbatter a moda preventiva

Cun cumbatter a moda preventiva ina specia eis ei pusseivel da far gronds respargns finansials per igl avegnir. Sch'ina specia ei aunc ella fasa da s'establi sin ina surfatscha, contonschan ins bia cun pauca lavur. Novs effectivs da neofitas invasivas ordeifer ed enteifer la zona da habitadi ston vegnir cumbatti immediat. En quei stadi eis ei pusseivel d'allontanar ed impedir las plantas da sederesar vinavon gia cun relativamein pigns sforzs e paucs cuosts.

5.3 Reglar las cumpetenzas

Cun reglar las cumpetenzas san ins definir claramain tgi ch'ei responsabels per tgei territori ella vischnaunca. Aschia eis ei pusseivel d'evitar egl avegnir irritaziuns e lavur vana. La publicitad sa a tgei instanza/persuna ch'ella sto sedrizzar en connex cun il tema neofitas.

5.4 Proteger la populaziun

Ina dallas finamiras supremas ei da proteger la populaziun da neofitas nuscheivlas per la sanadad.

5.5 Proteger la flora e fauna

La flora e fauna duei vegnir protegida da neofitas invasivas.

5.6 Mantener ina gronda biodiversitad

Alla vischnaunca stat ei a cor da mantener la biodiversitad sin il territori communal per saver viver en ina natira multifara.

5.7 Reglar las resursas che vegnan impundidas

Las neofitas invasivas duein vegnir cumbattidas a moda aschi efficienta e persistenta sco pusseivel. Las resursas limitadas ein d'impunder a moda raschuneivla per tener a mistregn ils cuosts.

6. Ils acturs

Da principi ei la persuna da contact communal per neofitas invasivas responsabla per la survigilanza, la controlla e la planisaziun d'acziuns.

Vischnaunca dad Ilanz/Glion	Persuna da contact communal per neofitas invasivas	Num	Adressa	Tel.	E-mail
	persuna da contact communal per neofitas invasivas	Remo Alig	Grava da Schmuér 2	081 920 15 74	Remo.Alig@ilanz-glion.ch
Vischnaunca dad Ilanz/Glion	Partiziun	Num	Adressa	Tel.	E-mail
	menaschis technics	Norbert Carigiet	Plazza Cumin 9 7130 Glion	081 920 16 54	Norbert.Carigiet@ilanz-glion.ch
	provediment d'aua	Anton Cadalbert	Plazza Cumin 9 7130 Glion	081 920 15 75	Anton.Cadalbert@ilanz-glion.ch
	menaschi forestal	Marco Casanova	Grava da Schmuér 2	081 920 15 72	Marco.Casanova@ilanz-glion.ch
	planisaziun e construcziun	Andreas Pfister	Plazza Cumin 9 7130 Glion	081 920 15 60	Andreas.Pfister@ilanz-glion.ch

7. La survesta dalla situaziun

Da principi eis ei bien da registrar sistematicamein igl entir territori. La registraziun vegn fatga a moda «opportunistica». Quei vul dir che tut las annunzias e scuvretgas d'effectivs vegnan rimnadas ed endatadas en ina banca da datas. Mo en cass excepziunals motivai duein surfatschas definidas vegnir relevadas sistematicamein, p.ex. per completar munconzas da datas en connex cun neofitas cun ina fetg aulta prioritad da cumbatter. Las datas muossan la situaziun actuala sco era il svilup dils effectivs da neofitas. Evaluaziuns regularas gidan a planisar e coordinar mesiras da cumbat concretas e fuorman la basa per la controlla da success dallas mesiras pridias.

8. Las mesiras preventivas

La vischnaunca informescha la populaziun davart la derasaziun ed il cumbat encunter las neofitas invasivas e coordinescha la collaboraziun da tut las partidas involvidas. Ella procura ch'ils posts responsabels vegnien publicai. La vischnaunca organisescha plinavon occurrenzas periodicas da scolaziun e da perfecziunament per il personal da menaschi.

9. Il cumbat

Ei dat duas differentas metodos per cumbatter las neofitas. Quei ei il cumbat territorial ed il cumbat specific da certas specias. El sequent vegnan las duas strategias explicadas detagliadamein.

Il cumbat encunter neofitas ei adina colligiaus cun cuosts. La damonda ei perquei adina con che la vischnaunca politica ei prompta d'investir ellas mesiras. Per quei motiv ein las resursas per cumbatter las neofitas limitadas als territoris propri impurtonts.

9.1 Il cumbat territorial

L'**eliminaziun** munta da sragischar ina specia en in cert territori.

La finamira dalla **reducziun** ei da limitar talmein la plonta pertuccada en in cert territori che la derasaziun esponenziala e/ni prigulusa ei buca realistica ils proxims in tochen dus onns.

Tolerar (spitgar) ei ina mesira semplia e favoreivla per mantener ils effectivs arisguard la surfatscha ed il diember en in territori definiu. Ils urs dils territoris vegnan controllai silmeins ina ga ad onn per impedir che las neofitas sederasien.

La vischnaunca classifiescha il cumbat en treis scalems da prioritad. El sequent vegnan quels spazis descrets cuortamein.

Surfatschas d'inventaris da biotop (1. prioritad)

En **inventaris da biotop** d'impurtonza regionala e naziunala vegnan neofitas buca toleradas. La finamira ei che neginas neofitas creschien en quei territori. La natira duei saver sesviluppar cheu libramein. Neofitas pericliteschan en quels territoris fetg igl ecosistem sensibil. Per quei motiv considereschan ins las surfatschas d'inventaris sco ils territoris da cumbat ils pli urgents.

Ulterius spazis da cumbat (2. prioritad)

Ultra dallas surfatschas d'inventaris da biotop gia existentas sa la vischnaunca considerar auters territoris sco particularmein impurtonts. Sch'ins engarta neofitas en novs loghens, cumbattan ins ellas leu intensivamein. In cumbat tumpriv spargna numnadamein biars cuosts.

Spazis da toleranza (3. prioritad):

Ulterius territoris ch'ei in buc en possess dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion valan sco spazis da toleranza. Loghens cun numerusas neofitas che secattan ordeifer surfatschas d'inventaris da biotop controllleschan ins annualmein e sche necessari vegnan las neofitas tschessentadas sin lur surfatscha oriunda. Aschia vul ins impedir ina derasaziun pli vasta en quels territoris.

9.2 Il cumbat specific da certas specias

Per impunder las resursas da cumbat limitadas a moda aschi effectiva sco pusseivel persequiteschan ins ultra dil cumbat territorial ina metoda da cumbat specific da certas spezias. La valetaziun dil prighel sto vegnir controllada ed adattada cuntinuadamein.

Specias nuscheivlas per la sanadad (1. prioritad)

Per proteger la populaziun ed ils animals vegnan las specias nuscheivlas per la sanadad eliminadas sin il territori da competenza communal. Cun quei che la responsabladad resta adina tier las vischnauncas e las resursas persunalas digl UNA ein buca sufficientas, sa il persunal dalla vischnaunca cumbatter talas specias.

Tier las specias nuscheivlas per la sanadad s'audan:

- ambrosia

- darvena gigantesca
- senecia sudafricana
- lupina cun feglia numerusa

Specias grevas da limitar (2. prioritad):

Sche quellas specias ein inaga s'ignivadas en in territori, eis ei grev ni schizun nunpusseivel da sragischar ellas. Perquei duess ins reagir aschi spert sco pusseivel en cass da novs territoris pertuccai, per che quella specia sappi buca sederasar pli fetg.

Tier las specias grevas da limitar s'audan:

- lieunga bov japonesa
- plonta dil parvis
- bunias d'Orient

Specias che sederasan fetg (3. prioritad):

Plontas da quella gruppa han in'enorma forza da derasaziun ed han per part la tendenza da formar monoculturas (tschessentan cumpletamein autras specias da plontas). Il cumbat gartegia relativamein bein, sch'ins risguarda precisamein las particularitads dallas singulas specias.

Tier las specias che sederasan fetg s'audan

- saldagen d'aur
- siringia da stad
- balsamina cun glondas
- arbagia-tscherescha
- rigera annuala

9.3 La priorisaziun

	1. prioritad	2. prioritad	3. prioritad
Priorisaziun specifica da certas specias	Specias nuscheivlas per la sanadad: <i>ambrosia</i> <i>darvena gigantea</i> <i>senecia sudafricana</i> <i>lupina cun feglia numerusa</i>	Specias grevas da limitar: <i>lieunga bov japanesa</i> <i>plonta dil parvis</i> <i>bunias d'Orient</i>	Specias che sederasan fetg: <i>saldagen d'aur</i> <i>siringia da stad</i> <i>balsamina cun glondas</i> <i>arbagia-tscherescha</i> <i>rigera annuala</i>
Priorisaziun territoriala	Surfatschas d'inventaris da biotop (territoris d'eliminaziun): <i>Tut las specias vegnan cumbattidas.</i>	Ulteriurs spazis da cumbat (territoris da reducziun): <i>Las neofitas en novs territoris pertuccai vegnan cumbattidas tenor pusseivladad e valetaziun a moda rigurusa.</i>	Spazis da toleranza: <i>Vegnan buca considerai sco particularmein impurtants. Perquei prendan ins neginas mesiras en quels territoris.</i>

10. Las resursas

La vischnaunca politica dad Ilanz/Glion sustegn mintg'onn el rom dil preventiv il cumbat encunter las neofitas invasivas cun ils mieds finanziaus necessaris. Il post da survetsch responsabel damonda igl import basignau per ils cuosts da cumbat previ. Per il cumbat san ins era nezegiar engaschaments da lavur cun autras organisaziuns e gruppas d'interess.

11. La controlla dil success

Tut las mesiras e las intervenziuns da cumbat ston vegnir documentadas detagliadamein en scret.

12. Il plan d'acziun

Il cumbat sto risguardar las resursas e vegnir realisau a moda coordinada.

La basa dallas datas

- rapport annual davart las plontas exoticas invasivas 2020 UNA
- rapport annual davart las plontas exoticas invasivas 2021 UNA
- ordinaziun davart la libra emissiuon egl ambient, OLEAmb 814.911